

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนันทนาการสำหรับผู้พิการทางการเคลื่อนไหว จังหวัดเชียงใหม่

The Tourist Recreation Area Management for Mobility Impaired Persons in Chiangmai Province

¹ญาตาวิมินทร์ พิษทองกลาง, มิ่งขวัญ กันจินะ และประทีป พิษทองกลาง

¹Yathaweemintr Peuchthonglang, Mingkwan Kanjina and Prateep Peuchthonglang

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

Rajamangala University of Technology Lanna, Thailand.

¹Corresponding Author Email: Yatha_pt@rmutl.ac.th

Received May 22, 2020; Revised June 2, 2020 Accepted June 28, 2020

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษามาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวสำหรับผู้พิการทางการเคลื่อนไหว 2) ศึกษาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวสำหรับผู้พิการทางการเคลื่อนไหว รูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี พื้นที่วิจัย คือ อุทยานหลวงราชพฤกษ์ และสวนสัตว์เชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างคือ เจ้าหน้าที่ 10 คน โดยใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง และนักท่องเที่ยวที่พิการทางการเคลื่อนไหว 20 คน โดยใช้วิธีคัดเลือกแบบบังเอิญ เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยมี 2 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถาม 2) แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การสังเคราะห์แล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า

1. มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวสำหรับผู้พิการทางการเคลื่อนไหวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนันทนาการจังหวัดเชียงใหม่ ด้านกายภาพ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่าการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวมีมาตรฐานมีความสุภาพ และตอบสนองความต้องการอย่างรวดเร็ว ในด้านสิ่งแวดล้อม อาคารสถานที่ ผู้พิการทางการเคลื่อนไหวส่วนใหญ่เห็นว่ามีมาตรฐาน และส่วนใหญ่เห็นว่าในส่วนของทางลาดและที่จอดรถมีมาตรฐาน

2. การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนันทนาการสำหรับผู้พิการทางการเคลื่อนไหวในจังหวัดเชียงใหม่ ด้านสิ่งแวดล้อมและอาคารสถานที่ มีสัญลักษณ์แสดงรูปผู้พิการทุกบริเวณจุดสำคัญป้ายสัญลักษณ์ผู้พิการอยู่ในตำแหน่งที่มองเห็นได้ง่าย มีเคาน์เตอร์ติดต่สำหรับไว้คอยอำนวยความสะดวก

ให้แก่ผู้พิการ ห้างน้ำเป็นประตูปานเลื่อนเฉพาะจุดที่สำคัญภายในสถานที่ท่องเที่ยว ส่วนทางลาดบางจุดมีราวจับ 1 ข้าง 2 ข้าง ที่จอดรถสำหรับผู้พิการใกล้ทางเข้าออกอาคารทำให้สะดวกแก่ผู้พิการ
คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ; ผู้พิการทางการเคลื่อนไหว; การจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ABSTRACT

The research were to study the tourism standard for mobility impaired at Chiang Mai and study Innovation of the tourist area management for mobility impaired. The research used mixed method, gather the qualitative research and the quantitative. The area of research was Royal Park Rajapruek and Chiangmai Zoo. The sample groups which were the staff of the area for 10 people each area was 5 people by purposive sampling and tourist in the area for 20 people each area was 10 people by accidental sampling. The instruments used in the research are two types 1) questionnaire 2) interviews. Data were analyzed using percentage comparative and write descriptive result research founded.

The tourism standard for mobility impaired in Recreational Attraction in Chiangmai province. The most important factor to go travel was famous and the factor that didn't go travel was the journey wasn't convenient. Likewise the obstacles what people not to go was physical. Mostly Answerer though that the standard was good polite and respond require increasingly. In Environmental building, mostly mobility impaired though that standardized and them though that the slope path and parking was standardized.

Innovation of the tourist area management for mobility impaired within tourist recreation areas in Chiang Mai, physical and building show symbol of mobility every climax place, sign of mobility was clearly seen, The counter information for mobility impaired was inessential because mainly of them travel with family or keeper facilitate for them. Restroom was sliding door especially climax point in tourist attraction and some of slope path have two or three handrail or haven't. Parking for mobility near the entrance way cause convenient for them.

Keywords: Standard Tourist; Mobility Impaired Persons; Tourism Management

บทนำ

ความพิการทางการเคลื่อนไหว หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นผลมาจากการมีความบกพร่องหรือการสูญเสียความสามารถของอวัยวะในการเคลื่อนไหว ได้แก่ มือ เท้า แขน ขา อาจมาจากสาเหตุ อัมพาต แขน ขาอ่อนแรง แขน ขาขาด หรือภาวะเจ็บป่วยเรื้อรังจนมีผลกระทบต่อการทำงานของมือ เท้า แขน ขา (ความหมายตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ) ในปัจจุบัน ผู้พิการทางการเคลื่อนไหว มีจำนวนร้อยละ 48.2 และมีอายุระหว่าง 22-59 ปี และคนพิการวัยสูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) มีความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกายมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.75 และร้อยละ 54.17 ตามลำดับ (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2560) เนื่องจากในปัจจุบัน คนพิการทางการเคลื่อนไหวมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เราจึงต้องคำนึงถึงสภาพความเป็นอยู่ทางสังคมของคนพิการให้มากขึ้น ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้พิการ ไม่แบ่งแยกชนชั้นหรือฐานะ ต้องให้ความเท่าเทียมแก่ผู้พิการ ไม่ว่าจะเป็นด้านการท่องเที่ยว การประกอบอาชีพ เป็นต้น ในด้านการท่องเที่ยว นั้นสถานที่ท่องเที่ยวก็จำเป็นต้องมีมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวสำหรับผู้พิการ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้พิการที่เดินทางมาท่องเที่ยว การจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวผู้พิการ ไม่ว่าจะเป็นที่จอดรถ ห้องน้ำ ทางลาด ลิฟต์ เป็นต้น

แหล่งท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ (Recreational Attraction) หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อการพักผ่อนและเสริมสร้างสุขภาพให้มีความสุข สนุกสนาน รื่นรมย์ บันเทิง และการศึกษาหาความรู้ แม้ไม่มีความสำคัญในแง่ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศาสนา ศิลปะวัฒนธรรม แต่มีลักษณะเป็นแหล่งท่องเที่ยวร่วมสมัย ตัวอย่างเช่น ย่านบันเทิงหรือสถานบันเทิง สวนสัตว์ สวนสนุก และสวนสาธารณะลักษณะพิเศษ สวนสาธารณะ และสนามกีฬา (กรมการท่องเที่ยว, 2560) การท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการนี้จึงมีความหมายต่อผู้พิการมากกว่าคนปกติ และเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้พิการเข้าสังคมได้ผ่อนคลายความเครียดและพัฒนาตนเอง หากนำมาปรับใช้อย่างเหมาะสมในรูปของนันทนาการบำบัด ก็จะเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตผู้พิการทางหนึ่งด้วย

แหล่งท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ เป็นแหล่งท่องเที่ยวร่วมสมัย เช่น ย่านบันเทิงหรือสถานบันเทิง สวนสัตว์ สวนสนุก สวนสาธารณะลักษณะพิเศษ สวนสาธารณะ และสนามกีฬา เป็นต้น ในจังหวัดเชียงใหม่มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนันทนาการหลายแห่ง คณะผู้วิจัยเลือกพื้นที่วิจัยที่มีขนาดใหญ่และผู้พิการทางการเคลื่อนไหวนิยมเดินทางไปท่องเที่ยว 2 แห่ง คือ สวนสัตว์เชียงใหม่ อุทยานหลวงราชพฤกษ์ เพราะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมของทุกเพศ ทุกวัย ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยกลุ่มเป้าหมายจะมุ่งเน้นไปที่การจัดการแหล่งท่องเที่ยวของผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและผู้พิการทางการเคลื่อนไหวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในสถานที่นั้นๆ สำหรับแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย คือ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนันทนาการของ

กรรมการท่องเที่ยว และแนวคิดความพึงพอใจของ Herzberg เพื่อเป็นกรอบในการตอบคำถามการวิจัยในครั้งนี้

บทความวิจัยนี้จะนำเสนอข้อมูล ความรู้เกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนันทนาการสำหรับผู้พิการทางการเคลื่อนไหวในจังหวัดเชียงใหม่ รวมถึงองค์ความรู้เรื่องมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวสำหรับผู้พิการทางการเคลื่อนไหว ข้อมูลที่ได้จะเกิดประโยชน์ในการจัดนโยบายการท่องเที่ยวสำหรับผู้พิการทางการเคลื่อนไหว เพื่อให้มีสิทธิเท่าเทียมกับคนปกติทางด้านร่างกาย ไม่มีการแบ่งแยกระหว่างผู้พิการและคนปกติทางด้านร่างกาย

วัตถุประสงค์การวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษามาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนันทนาการสำหรับผู้พิการทางการเคลื่อนไหว จังหวัดเชียงใหม่ และ 2) เพื่อศึกษาการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนันทนาการสำหรับผู้พิการทางการเคลื่อนไหว จังหวัดเชียงใหม่

ระเบียบการวิจัย

งานวิจัยนี้ รูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถาม กับการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้แบบสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลและคำตอบของงานวิจัยครอบคลุม รอบด้าน และสมบูรณ์ที่สุด พื้นที่วิจัย คือ อุทยานหลวงราชพฤกษ์ ตั้งอยู่ที่ตำบลเหียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ และสวนสัตว์เชียงใหม่ ตั้งอยู่ที่ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารเจ้าหน้าที่ในแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 2 แห่ง 10 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง นักท่องเที่ยวผู้พิการทางการเคลื่อนไหว 20 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบบังเอิญ รวม 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ส่วน (1) แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปและข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของผู้พิการทางการเคลื่อนไหว (2) คำถามเกี่ยวกับมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยว และ 2) แบบสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ (1) คำถามเกี่ยวกับมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ (2) ความคิดเห็นเพิ่มเติม ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้คือค่าร้อยละ และวิเคราะห์คำถามปลายเปิดด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. มาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนันทนาการสำหรับผู้พิการทางการเคลื่อนไหว จังหวัดเชียงใหม่

ผลการสอบถามข้อมูลทั่วไปและคำถามเกี่ยวกับมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ ในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 20 คนโดยใช้วิธีเลือกแบบบังเอิญ ปรากฏผลดังต่อไปนี้

ผู้พิการทางการเคลื่อนไหวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อยู่ในช่วงอายุต่ำกว่า 20 ปี มีสถานภาพโสด ระดับการศึกษาสูงสุด คือ มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนหรือนักศึกษา มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท ลักษณะความพิการส่วนใหญ่ คือ ขาอ่อนแรง สาเหตุความพิการ คือ ความพิการโดยกำเนิด ช่วงอายุที่เกิดความพิการส่วนใหญ่ คือ ช่วงอายุต่ำกว่า 20 ปี อุปกรณ์ที่ช่วยในการเคลื่อนไหวส่วนมาก คือ เก้าอี้ล้อเข็นคนพิการ หรือวีลแชร์ ส่วนใหญ่เที่ยวในประเทศ 1-3 ครั้งต่อปี ใช้เวลาในการเดินทาง 1-2 วัน ช่วงวันที่เลือกในการมาเที่ยว คือ วันเสาร์-อาทิตย์ สำหรับค่าใช้จ่ายในการเดินทางแต่ละครั้งประมาณ 1,000 บาท ส่วนปัจจัยสำคัญที่ทำให้ไปท่องเที่ยวส่วนใหญ่ คือ แหล่งท่องเที่ยวมีชื่อเสียง และปัจจัยที่ทำให้ไม่ไปท่องเที่ยว คือ การเดินทางไม่สะดวก อุปสรรคที่ทำให้ไม่สามารถเดินทางไปท่องเที่ยวส่วนใหญ่

สำหรับมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ ในด้านกายภาพ พบว่า ผู้พิการทางการเคลื่อนไหวที่เดินทางมาท่องเที่ยวส่วนใหญ่คิดว่า แหล่งท่องเที่ยวสวยงาม มีคุณค่าและประโยชน์มาก ด้านการบริการ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่า การให้บริการแก่นักท่องเที่ยวมีมาตรฐาน มีความสุภาพ ตอบสนองความต้องการอย่างรวดเร็ว สำหรับการบริการด้านข้อมูลรายละเอียดต่างๆ ยังไม่มีประสิทธิภาพ ส่วนการให้บริการอุปกรณ์ เครื่องช่วยอำนวยความสะดวกมีมาตรฐาน แต่การบริการพาหนะสำหรับคนพิการโดยเฉพาะนั้น ยังขาดประสิทธิภาพ ในด้านสิ่งแวดล้อม อาคารสถานที่ ผู้พิการทางการเคลื่อนไหวส่วนใหญ่เห็นว่า มีสัญลักษณ์สำหรับพื้นที่ของผู้พิการ บ้ายมองเห็นชัด สำหรับเคาน์เตอร์ติดต่อประสานงานที่ผู้พิการสามารถเข้าถึงได้นั้น ยังไม่มีการดำเนินการ ส่วนห้องน้ำเป็นประตูบานเลื่อนสามารถเปิด-ปิดได้ง่าย มีมาตรฐาน สำหรับทางลาดและที่จอดรถ มีมาตรฐาน

อุทยานหลวงราชพฤกษ์ ตั้งอยู่ที่ ตำบลแม่เหียะ อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ และสวนสัตว์เชียงใหม่ ตั้งอยู่ที่ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

รูปที่ 1 ทางเข้าที่รถเข็น (วีลแชร์) สามารถผ่านได้

รูปที่ 2 จุดจอดรถรางมีทางลาดสำหรับรถเข็น

รูปที่ 3 ทางลาดสำหรับรถเข็น (วีลแชร์)

รูปที่ 4 จุดแวะชมสัตว์มีทางลาด

รูปที่ 5 แหล่งการเรียนรู้สำหรับเด็ก

2. การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนันทนาการสำหรับผู้พิการทางการเคลื่อนไหวในแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดเชียงใหม่

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนันทนาการเกี่ยวกับมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงนันทนาการสำหรับผู้พิการทางการเคลื่อนไหว จำนวนทั้งหมด 10 คน สรุปโดยรวมได้ว่า

1. ด้านการจัดการในการให้บริการนักท่องเที่ยว นั้น มีความสะดวกรวดเร็ว มีความสุภาพและนอบน้อม มีการต้อนรับตั้งแต่หน้าประตูและมีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว การให้บริการโดยคำนึงถึงผู้พิการเป็นสำคัญ มีเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัยรองรับเมื่อเกิดอุบัติเหตุในทันที

2. ด้านการให้บริการด้านข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร มีเว็บไซต์ และเพจใน Facebook รายงานและให้ข้อมูลอยู่เสมอ ส่วนการบริการอักษรเบรลล์แก่ผู้พิการทางสายตาและล่ามภาษามือ

ยังไม่มีให้บริการ เพราะส่วนใหญ่นั้นผู้พิการมักจะมากับพี่เลี้ยงหรือครอบครัวและเล็งเห็นว่ายังไม่จำเป็นเท่าที่ควร

3. ด้านการบริการอุปกรณ์ช่วยอำนวยความสะดวกนั้น สามารถให้บริการวีลแชร์ได้ฟรี โดยไม่มีค่าใช้จ่าย นักท่องเที่ยวผู้พิการหรือผู้สูงอายุที่ต้องการใช้บริการวีลแชร์สามารถยืมได้ที่จุดจำหน่ายตั๋ว โดยการใช้เพียงแค่บัตรประชาชน วัสดุที่ใช้เป็นวัสดุที่มีคุณภาพ มีการตรวจสอบสภาพก่อนการใช้งาน อยู่เสมอ หากชำรุดจะส่งซ่อมทันที มีบริการรถรางฟรี สามารถยกวีลแชร์ขึ้นไปได้ ทำให้สะดวกต่อผู้พิการทางการเคลื่อนไหว

4. ด้านสิ่งแวดล้อมและอาคารสถานที่ มีสัญลักษณ์แสดงรูปผู้พิการในจุดสำคัญซึ่งเป็นจุดที่นักท่องเที่ยวนิยม บ้ายสัญลักษณ์ผู้พิการ อยู่ในตำแหน่งที่มองเห็นได้ง่าย ในส่วนเคาน์เตอร์ติดต่อสำหรับผู้พิการนิยมเดินทางมากับครอบครัว หรือผู้ดูแล คอยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้พิการ ห้องน้ำสำหรับผู้พิการเป็นประตูปานเลื่อนเฉพาะจุดที่สำคัญภายในสถานที่ท่องเที่ยว ส่วนทางลาด บางจุดมีราวจับ 1 ข้าง 2 ข้าง หรือไม่มี ส่วนที่จอดรถสำหรับผู้พิการจัดทำใกล้ทางเข้าออกอาคารเพื่อความสะดวกแก่ผู้พิการ

อภิปรายผลการวิจัย

แหล่งท่องเที่ยวเชิงนันทนาการทั้งสองแห่งมีมาตรฐานที่ดี มีความใส่ใจต่อนักท่องเที่ยว ความสะดวกสบายและความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้เป็นเพราะว่าแหล่งท่องเที่ยวมีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับ ทำให้มีการคำนึงถึงนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้พิการทางการเคลื่อนไหว สอดคล้องกับกรมการท่องเที่ยว (2560) ดังที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการนี้มีความหมายต่อคนพิการมากกว่าคนปกติ และเป็นการเปิดโอกาสให้คนพิการเข้าสังคมได้ผ่อนคลายความเครียดและพัฒนาตนเอง หากนำมาปรับใช้อย่างเหมาะสมในรูปของนันทนาการบำบัด ยังเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตคนพิการอย่างหนึ่ง เช่นเดียวกับศาสน์ สุขประเสริฐ (2558) ได้ศึกษามาตรฐานสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุในที่พักอาศัยและสถานที่สาธารณะ ผลการวิจัยพบว่าความต้องการได้รับมาตรฐานความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกรวมถึงความปลอดภัยในชีวิต และความสะดวกต่อผู้สูงอายุ ในจังหวัดนครราชสีมา ในแต่ละด้านโดยภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมาก กล่าวคือหากผู้สูงอายุได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกที่ดีมีความปลอดภัย จะทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น สรุปได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงนันทนาการทั้งสองแห่ง อยู่ในมาตรฐานที่ดี สรุปได้ว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงนันทนาการทั้งสองแห่งมีมาตรฐานที่ดี ผู้พิการสามารถท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกสบายและปลอดภัย หากพัฒนามาตรฐานให้ดียิ่งขึ้น จะทำให้การรองรับผู้พิการทางการเคลื่อนไหวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนันทนาการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้พิการทางการเคลื่อนไหว ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การท่องเที่ยวของผู้พิการทางการเคลื่อนไหวนิยมเดินทางมากับครอบครัว

หรือผู้ดูแล จึงเห็นว่าการท่องเที่ยวด้วยตนเองนั้นยังไม่เป็นที่นิยมมากนัก สิ่งอำนวยความสะดวกจึงให้บริการเฉพาะวิลแชร์ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวผู้พิการ ตรงตามมาตรฐานของกรมการท่องเที่ยว ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้พิการสามารถท่องเที่ยวได้อย่างอิสระ และปลอดภัย สอดคล้องกับภัทรพดินทร์ สุทธภักดิ์ (2559) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนานวัตกรรมเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน กวีานพะเยา ผลการวิจัยพบว่านักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาโดยรถส่วนตัว เพื่อความสะดวกและปลอดภัยในการท่องเที่ยว และส่วนใหญ่รู้จากคำชวนของกลุ่มเพื่อนและคนรู้จัก หรือเป็นการท่องเที่ยวในรูปแบบของจุดแวะพักก่อนเดินทางไปท่องเที่ยวยังสถานที่อื่นๆ สรุปได้ว่า การเดินทางท่องเที่ยวของผู้พิการนิยมเดินทางมากับครอบครัวหรือผู้ดูแล เพราะมีความสะดวกและปลอดภัย

การศึกษาเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) และ 4 รัฐ (กลันตัน เปรัค เคดาห์ และเปอร์ลิส) ประเทศมาเลเซียของนราวดี บัวขวัญและคณะ (2558) พบว่าชุมชน 5 จังหวัดในภาคใต้และ 4 รัฐของประเทศมาเลเซียมีองค์ประกอบและมาตรฐานการท่องเที่ยวที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันในบางประเด็น ทางผู้วิจัยจึงเสนอแนะการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนระหว่างชายแดนไทยและมาเลเซีย เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนเกิดความยั่งยืน สอดคล้องกับการศึกษาแนวทางการพัฒนามาตรฐานและส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของราณี อธิชัยกุล (2559) ค้นพบว่า ข้อเสนอแนะสำหรับภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชนในการดำเนินการเพื่อพัฒนามาตรฐานและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในประเทศไทย ส่วนแนวทางการจัดการทางอารยสถาปัตย์ของโรงแรมในจังหวัดเชียงใหม่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มพิเศษของจารุณี ศรีบุรี (2556) ผลการศึกษาพบว่าเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มพิเศษเรื่องแนวทางการจัดการทางอารยสถาปัตย์ของโรงแรมในจังหวัดเชียงใหม่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มพิเศษ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การจัดการโรงแรมเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวที่นำมาเป็นแนวทางในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนาการเพื่อเหมาะสม และปลอดภัยมาตรฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุในที่พักอาศัยและสถานที่สาธารณะ ส่วนศาสน์ สุขประเสริฐ และคณะ (2558) จากการศึกษาพบว่าวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสำรวจความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกในที่พักอาศัยของผู้สูงอายุ ศึกษาสำรวจความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุในที่สาธารณะ ได้แก่ รถโดยสารสาธารณะ สวนสาธารณะ ตลาด สถานที่ราชการ จัดทำมาตรฐานสิ่งอำนวยความสะดวก ในที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ ผลการศึกษาสรุปได้ว่าความต้องการได้รับมาตรฐานความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกรวมถึงความปลอดภัยในชีวิตและความสะดวกต่อผู้สูงอายุในจังหวัดนครราชสีมา ในแต่ละด้านโดยภาพรวมมีความต้องการอยู่ในระดับมาก กล่าวคือหากผู้สูงอายุได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกที่ดีมีความปลอดภัย จะทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น ทางผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการบริการสาธารณะเพื่อให้เท่าเทียมกับคนปกติ การศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการที่ใช้รถเข็นในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลของวิชุดพรพรณ ทินนบุตร

(2559) พบว่าระดับคุณภาพชีวิตของคนพิการที่ใช้รถเข็นในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการวิจัยพบว่าต้องการผู้ดูแล เจ้าหน้าที่ศูนย์ พี่เลี้ยงสำหรับคนพิการ ร้อยละ 7.5 ให้เหมาะสมสำหรับคนพิการที่ใช้รถเข็น พบว่าสามารถนำมาปรับใช้กับการวิจัยของคณะผู้จัดทำเป็นข้อมูลส่งเสริมให้งานวิจัยสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

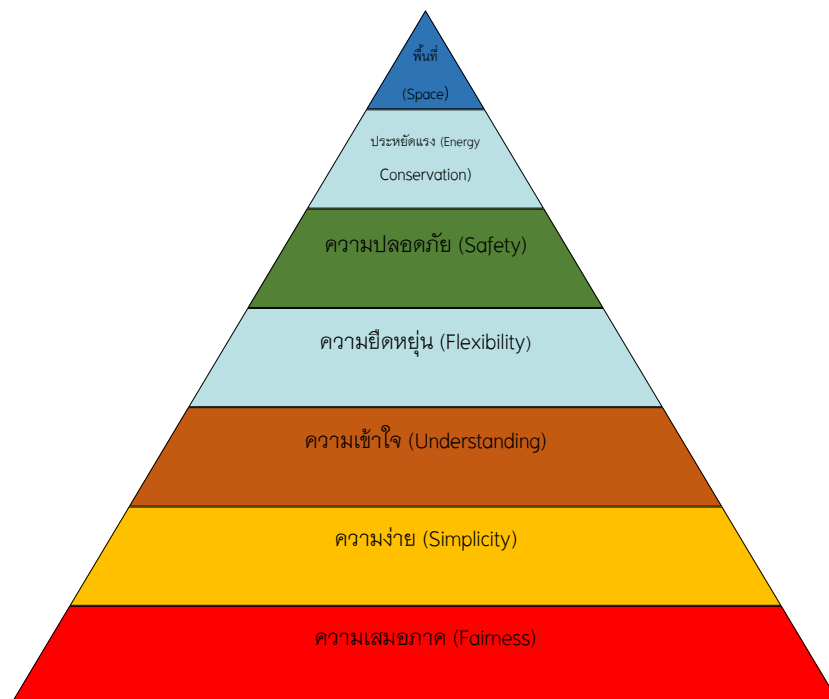
นอกจากนั้น ผลการสำรวจมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติปรางสีดา จังหวัดสระแก้วของประยูร ดาศรี (2557) จากการศึกษาพบว่า การบูรณาการจัดการการท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐานในเขตอุทยานแห่งชาติปรางสีดา สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจากกลางและนักท่องเที่ยวทั่วโลกเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยเพิ่มขึ้น การศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวกับแรงจูงใจการท่องเที่ยวในกลุ่มร้อยละ 50 ของประชากร จันทระเจริญ (2557) จากการศึกษาพบว่าผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวกับแรงจูงใจการท่องเที่ยวในกลุ่มร้อยละ 50 โดยรวมมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันในระดับสูงการศึกษาเรื่องการบริการนันทนาการบำบัดในชุมชน สำหรับคนพิการทางร่างกายและการเคลื่อนไหวของวณัฐพงศ์ เบญจพงศ์ (2557) จากการศึกษาพบว่าคนพิการทางร่างกายและการเคลื่อนไหวมีระดับความต้องการกิจกรรมนันทนาการทางกายอยู่ระหว่างมากถึงมากที่สุด การศึกษาเรื่องการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบ SLOW TOURISM สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบนของกรวรรณ สังขกร และสุรีย์ บุญญานุพงศ์ (2555) ศึกษาพบว่า แหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในจังหวัดทางภาคเหนือตอนบน พบว่า ยังไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกและสิ่งบริการน้อยและไม่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ไม่มีกิจกรรมที่ช่วยให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้และซึมซับคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ ดังนั้น จึงต้องปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก สร้างสรรค์กิจกรรม และพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมที่จะจัดการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ การศึกษาเรื่องการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของเมืองมรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสุโขทัย และจังหวัดกำแพงเพชรของกาญจนาภรณ์ รัตนสนธิ (2554) พบว่าการบริหารจัดการของภาครัฐยังไม่ดีพอ พบว่าแหล่งโบราณสถานบางที่ เกิดปัญหาในการจัดการพื้นที่แตกต่างกัน เช่น ปัญหาการรุกรานพื้นที่มรดกโลก พื้นที่ทับซ้อนกับแหล่งชุมชน สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ ดังนั้นทางผู้วิจัยจึงได้นำเสนอข้อเสนอแนะและนโยบายต่างๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางมรดกโลกให้ดียิ่งขึ้น จากการศึกษาทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น พบว่ายังขาดการสำรวจและปรับปรุงปัจจัยพื้นฐานที่เป็นสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องสุขา สถานที่จอดรถ บ้ายบอกทาง หรือป้ายสื่อความหมายที่เหมาะสมที่รองรับขยะและสิ่งปฏิกูลเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวและทางด้านการบริหารจัดการ พัฒนาทรัพยากรบุคคลอบรมให้ผู้ประกอบการมีจิตบริการและความสามารถด้านภาษาต่างประเทศเพื่อสื่อสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวได้ ซึ่งงานวิจัยเรื่องนี้จะมาเติมเต็มส่วนที่ขาดให้สมบูรณ์

สรุป

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนันทนาการสำหรับผู้พิการทางการเคลื่อนไหวในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ สรุปโดยรวมได้ว่า การให้บริการที่นักท่องเที่ยวมีความสะดวกรวดเร็ว มีความสุภาพและนอบน้อม มีการต้อนรับตั้งแต่หน้าประตูและมีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว การให้บริการโดยคำนึงถึงผู้พิการเป็นสำคัญ มีเจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัยรองรับเมื่อเกิดอุบัติเหตุในทันที ส่วนการให้บริการด้านข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร มีเว็บไซต์ และเพจใน Facebook รายงานและให้ข้อมูลอยู่เสมอ ยังไม่มีการบริการอักษรเบรลล์ให้แก่ผู้พิการทางสายตาและล่ามภาษามือ สำหรับการบริการอุปกรณ์ช่วยอำนวยความสะดวกนั้น มีวีลแชร์ฟรีโดยไม่มีค่าใช้จ่าย สามารถยืมได้ที่จุดจำหน่ายตั๋ว โดยการใช้เพียงแค่บัตรประชาชน วัสดุที่ใช้เป็นวัสดุที่มีคุณภาพ มีการตรวจสอบสภาพก่อนการใช้งานอยู่เสมอ หากชำรุดจะส่งซ่อมทันที มีบริการรถรางฟรีสามารถยืมวีลแชร์ขึ้นไปได้ ส่วนในด้านสิ่งแวดล้อมและอาคารสถานที่ มีสัญลักษณ์แสดงรูปผู้พิการทุกจุด บริเวณจุดสำคัญเป็นจุดที่นักท่องเที่ยวนิยมป้ายสัญลักษณ์ผู้พิการ อยู่ในตำแหน่งที่มองเห็นได้ง่าย ในส่วนเคาน์เตอร์ติดต่อ หอมน้ำเป็นประตูบานเลื่อนเฉพาะจุดที่สำคัญภายในสถานที่ท่องเที่ยว ส่วนทางลาด บางจุดมีราวจับ 1 ข้าง 2 ข้าง หรือไม่มีสำหรับสถานที่จอดรถสำหรับผู้พิการ จัดไว้ใกล้ทางเข้าออกอาคาร

องค์ความรู้จากการวิจัย

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนันทนาการสำหรับผู้พิการทางการเคลื่อนไหวในจังหวัดเชียงใหม่ ได้เกิดองค์ความรู้เรื่องมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวสำหรับผู้พิการทางการเคลื่อนไหว โดยต้องยึดตามหลักอารยสถาปัตย์ 7 ประการ ได้แก่ 1) ความเสมอภาค (Fairness) ทุกคนสามารถใช้งานได้เท่าเทียมกันไม่แบ่งแยก 2) ความง่าย (Simplicity) ใช้ภาพหรือคำอธิบายที่เหมาะสมสำหรับคนทุกประเภทหรือชาวต่างชาติ 3) ความเข้าใจ (Understanding) มีข้อมูลง่ายที่ใช้งานได้เพียงพอ 4) ความยืดหยุ่น (Flexibility) ใช้งานได้สำหรับผู้พิการชายหรือหญิง หรือสามารถปรับระดับได้ตามความสูงของผู้ใช้งาน 5) ความปลอดภัย (Safety) ทนทานต่อการใช้งานที่ผิดพลาด มีระบบป้องกันเมื่อเกิดเหตุขัดข้อง 6) ประหยัดแรง (Energy Conservation) พุนร่างกาย สะดวก และไม่ใช้แรงมาก เช่น ใช้ก๊อกน้ำแบบยกขึ้นลง ไม่ใช้แบบหมุน และ 7) พื้นที่ใช้สอย (Space) ขนาดเหมาะสมในเชิงปฏิบัติ คิดเพื่อใช้งานได้หลายรูปแบบ โดยมีภาพประกอบดังนี้

ภาพที่ 1 หลักอารยสถาปัตย์ 7 ประการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ รถบริการรับส่งสามารถทำให้วีลแชร์ขึ้นขึ้นได้สะดวกและปลอดภัย มีเคาน์เตอร์ติดต่อสำหรับผู้พิการที่สามารถเข้าประชิดได้โดยเฉพาะ มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย ดูแลจุดจอดมีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษา มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงนันทนาการสำหรับผู้พิการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อพัฒนา คักยภาพผู้พิการในการใช้ชีวิตให้ทัดเทียมกับคนปกติมากที่สุด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรวิจัยเพิ่มเติมในประเด็นมาตรฐานการจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามแบบอารยสถาปัตย์ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ และแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ โดยเฉพาะผู้พิการและผู้สูงอายุต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมการท่องเที่ยว. (2560). แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว พ.ศ.2561-2564 ของกรมการท่องเที่ยว.

กรุงเทพฯ: VIP COPY PRINT.

กรมส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2560). สถิติคนพิการทางการเคลื่อนไหว. ออนไลน์

(dep.go.th). สืบค้นเมื่อ 5 กรกฎาคม 2562.

- กรวรรณ สังขกร และสุรีย์ บุญญานพวงศ์. (2555). *การจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบ SLOW TOURISM สำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบน*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กาญจนารัตน์ รัตนสนธิ และคณะ. (2554). *ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเมืองมรดกโลกของประเทศไทย กรณีศึกษา: อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร และอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- จารุณี ศรีบุรี. (2556). *แนวทางการจัดการทางอารยสถาปัตย์ของโรงแรมในจังหวัดเชียงใหม่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มพิเศษ*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยพาร์อีสเทอร์น.
- นราวดี บัวขวัญ ภัชกุล ตรีพันธ์ และปรัชญากรณ์ ไชยคช. (2557). *แผนงานวิจัยแนวทางการพัฒนามาตรฐานที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้สู่อาเซียน*. สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- ประยูร ดาศรี. (2557). *การสำรวจมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติปางสีดา จังหวัดสระแก้ว*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.
- ปรานฉัตร จันทระเจริญ. (2557). *ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวกับแรงจูงใจการท่องเที่ยวในกลุ่มร้อยละร้อยแก่นสารสินธุ์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต)*. คณะบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ภัทรปดินทร์ สุทธภักดี. (2559). *แนวทางการพัฒนานวัตกรรมเพื่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนริมกว๊านพะเยา (การค้นคว้าอิสระ)*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ราณี อิลิชัยกุล และคณะ. (2559). *แนวทางการพัฒนามาตรฐานและส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วณัฐพงศ์ เบญจพงศ์ และคณะ. (2557). *การบริการนันทนาการบำบัดในชุมชนสำหรับคนพิการทางร่างกายและการเคลื่อนไหว*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิษุพรรณ ทินนบุตร. (2559). *แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการที่ใช้รถเข็น ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยพายัพ.
- ศาสน์ สุขประเสริฐ. (2558). *มาตรฐานสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุในที่พักอาศัยและสถานที่สาธารณะ*. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.